Suryashatakam with Translation

సూర్యశతకమ్ సార్థమ్

Document Information

Text title : sUryashatakam

File name : sUryashataka.itx

Category : shataka, navagraha, stotra

Location : doc_z_misc_navagraha

Author : Kavi Mayura Pandita

Transliterated by : P. P. Narayanaswami swami at mun.ca

Proofread by : P. P. Narayanaswami swami at mun.ca

Translated by : PR Kannan

Latest update : January 15, 2023

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

January 15, 2023

sanskritdocuments.org

సూర్యశతకమ్ సార్థమ్

మహాకవిశ్రీమయూరప్రణీతమ్

॥ శ్రీ గణేశాయ నమః ॥

జమ్భారాతీభకుమ్భోద్భవమివ దధతః సాన్ద్రసిన్దూరరేణుం
రక్తాః సిక్తా ఇవౌఘైరుదయగిరితటీధాతుధారాద్రవస్య । var సక్తైః
ఆయాన్త్యా తుల్యకాలం కమలవనరుచేవారుణా వో విభూత్యై
భూయాసుర్భాసయన్తో భువనమభినవా భానవో భానవీయాః ॥ ౧॥

భక్తిప్రహ్వాయ దాతుం ముకులపుటకుటీకోటరక్రోడలీనాం
లక్ష్మీమాక్రష్టుకామా ఇవ కమలవనోద్ఘాటనం కుర్వతే యే ।
కాలాకారాన్ధకారాననపతితజగత్సాధ్వసధ్వంసకల్యాః
కల్యాణం వః క్రియాసుః కిసలయరుచయస్తే కరా భాస్కరస్య ॥ ౨॥

గర్భేష్వమ్భోరుహాణాం శిఖరిషు చ శితాగ్రేషు తుల్యం పతన్తః
ప్రారమ్భే వాసరస్య వ్యుపరతిసమయే చైకరూపాస్తథైవ ।
నిష్పర్యాయం ప్రవృత్తాస్త్రిభువనభవనప్రాఙ్గణే పాన్తు యుష్మా-
నూష్మాణం సన్తతాధ్వశ్రమజమివ భృశం బిభ్రతో బ్రధ్నపాదాః ॥ ౩॥

ప్రభ్రశ్యత్యుత్తరీయత్విషి తమసి సముద్వీక్ష్య వీతావృతీన్ప్రా-
గ్జన్తూంస్తన్తూన్యథా యానతను వితనుతే తిగ్మరోచిర్మరీచీన్ ।
తే సాన్ద్రీభూయ సద్యః క్రమవిశదదశాశాదశాలీవిశాలం
శశ్వత్సమ్పాదయన్తోఽమ్బరమమలమలం మఙ్గలం వో దిశన్తు ॥ ౪॥

న్యక్కుర్వన్నోషధీశే ముషితరుచి శుచేవౌషధీః ప్రోషితాభా
భాస్వద్గ్రావోద్గతేన ప్రథమమివ కృతాభ్యుద్గతిః పావకేన ।
పక్షచ్ఛేదవ్రణాసృక్స్రుత ఇవ దృషదో దర్శయన్ప్రాతరద్రే-
రాతామ్రస్తీవ్రభానోరనభిమతనుదే స్తాద్గభస్త్యుద్గమో వః ॥ ౫॥

శీర్ణఘ్రాణాఙ్ఘ్రిపాణీన్వ్రణిభిరపఘనైర్ఘర్ఘరావ్యక్తఘోషాన్
దీర్ఘాఘ్రాతానఘౌఘైః పునరపి ఘటయత్యేక ఉల్లాఘయన్ యః ।

ఘర్మాంశోస్తస్య వోఽన్తర్ద్విగుణఘనఘృణానిఘ్ననిర్విఘ్నవృత్తే-
ర్దత్తార్ఘాః సిద్ధసంఘైర్విదధతు ఘృణయః శీఘ్రమంహోవిధాతమ్ ॥ ౬॥

బిభ్రాణా వామనత్వం ప్రథమమథ తథైవాంశవః ప్రాంశవో వః
క్రాన్తాకాశాన్తరాలాస్తదను దశదిశః పూరయన్తస్తతోఽపి ।
ధ్వాన్తాదాచ్ఛిద్య దేవద్విష ఇవ బలితో విశ్వమాశ్వశ్నువానాః var దేవద్రుహ
కృచ్ఛ్రాణ్యుచ్ఛ్రాయహేలోపహసితహరయో హారిదశ్వా హరన్తు ॥ ౭॥

ఉద్గాఢేనారుణిమ్నా విదధతి బహులం యేఽరుణస్యారుణత్వం
మూర్ధోద్ధూతౌ ఖలీనక్షతరుధిరరుచో యే రథాశ్వాననేషు ।
శైలానాం శేఖరత్వం శ్రితశిఖరిశిఖాస్తన్వతే యే దిశన్తు var శిఖరశిఖాః
ప్రేఙ్ఖన్తః ఖే ఖరాంశోః ఖచితదినముఖాస్తే మయూఖాః సుఖం వః ॥ ౮॥

దత్తానన్దాః ప్రజానాం సముచితసమయాకృష్టసృష్టైః పయోభిః var అక్లిష్టసృష్టైః
పూర్వాహ్ణే విప్రకీర్ణా దిశి దిశి విరమత్యహ్ని సంహారభాజః ।
దీప్తాంశోర్దీర్ఘదుఃఖప్రభవభవభయోదన్వదుత్తారనావో
గావో వః పావనానాం పరమపరిమితాం ప్రీతిముత్పాదయన్తు ॥ ౯॥

బన్ధధ్వంసైకహేతుం శిరసి నతిరసాబద్ధసంధ్యాఞ్జలీనాం
లోకానాం యే ప్రబోధం విదధతి విపులామ్భోజఖణ్డాశయేవ ।
యుష్మాకం తే స్వచిత్తప్రథితపృథుతరప్రార్థనాకల్పవృక్షాః var ప్రథిమ
కల్పన్తాం నిర్వికల్పం దినకరకిరణాః కేతవః కల్మషస్య ॥ ౧౦॥

ధారా రాయో ధనాయాపది సపది కరాలమ్బభూతాః ప్రపాతే
తత్త్వాలోకైకదీపాస్త్రిదశపతిపురప్రస్థితౌ వీథ్య ఏవ ।
నిర్వాణోద్యోగియోగిప్రగమనిజతనుద్వారి వేత్రాయమాణా-
స్త్రాయన్తాం తీవ్రభానోర్దివసముఖసుఖా రశ్మయః కల్మషాద్వః ॥ ౧౧॥

var తీవ్రభాసః var కశ్మలాద్వః
ప్రాచి ప్రాగాచరన్త్యోఽనతిచిరమచలే చారుచూడామణిత్వం
ముఞ్చన్త్యో రోచనామ్భః ప్రచురమివ దిశాముచ్చకైశ్చర్చనాయ ।
చాటూత్కైశ్చక్రనామ్నాం చతురమవిచలైర్లోచనైరర్చ్యమానా- var సుచిరం
శ్చేష్టన్తాం చిన్తితానాముచితమచరమాశ్చణ్డరోచీరుచో వః ॥ ౧౨॥

ఏకం జ్యోతిర్దృశౌ ద్వే త్రిజగతి గదితాన్యబ్జజాస్యైశ్చతుర్భి-
ర్భూతానాం పఞ్చమం యాన్యలమృతుషు తథా షట్సు నానావిధాని ।

యుష్మాకం తాని సప్తత్రిదశమునినుతాన్యష్టదిగ్వాజ్ఞి భానో-
ర్యాన్తి ప్రాహ్ణే నవత్వం దశ దధతు శివం దీధితీనాం శతాని ॥ ౧౩॥ var దదతు
ఆవృత్తిభ్రాన్తవిశ్వాః శ్రమమివ దధతః శోషిణః స్వోష్మణేవ
గ్రీష్మే దావాగ్నితప్తా ఇవ రసమసకృద్యే ధరిత్ర్యా ధయన్తి ।
తే ప్రావృష్యాత్తపానాతిశయరుజ ఇవోద్వాన్తతోయా హిమర్తౌ
మార్తణ్డస్యాప్రచణ్డాశ్చిరమశుభభిదేఽభీషవో వో భవన్తు ॥ ౧౪॥

తన్వానా దిగ్వధూనాం సమధికమధురాలోకరమ్యామవస్థా-
మారుఢప్రౌఢిలేశోత్కలితకపిలిమాలంకృతిః కేవలైవ ।
ఉజ్జృమ్భామ్భోజనేత్రద్యుతిని దినముఖే కించిదుద్భిద్యమానా
శ్మశ్రుశ్రేణీవ భాసాం దిశతు దశశతీ శర్మ ఘర్మత్విషో వః ॥ ౧౫॥

మౌలీన్దోర్మైష మోషీద్ద్యుతిమితి వృషభాఙ్కేన యః శఙ్కినేవ
ప్రత్యగ్రోద్ఘాటితామ్భోరుహకుహరగుహాసుస్థితేనేవ ధాత్రా ।
కృష్ణేన ధ్వాన్తకృష్ణస్వతనుపరిభవత్రస్నునేవ స్తుతోఽలం
త్రాణాయ స్తాత్తనీయానపి తిమిరరిపోః స త్విషాముద్గమో వః ॥ ౧౬॥

విస్తీర్ణం వ్యోమ దీర్ఘాః సపది దశ దిశో వ్యస్తవేలామ్భసోఽబ్ధీన్
కుర్వద్భిర్దృశ్యనానానగనగరనగాభోగపృథ్వీం చ పృథ్వీమ్ ।
పద్మిన్యుచ్ఛ్వస్యతే యైరుషసి జగదపి ధ్వంసయిత్వా తమిస్రా-
ముస్రా విస్రంసయన్తు ద్రుతమనభిమతం తే సహస్రత్విషో వః ॥ ౧౭॥ var విస్రావయన్తు
అస్తవ్యస్తత్వశూన్యో నిజరుచిరనిశానశ్వరః కర్తుమీశో
విశ్వం వేశ్మేవ దీపః ప్రతిహతతిమిరం యః ప్రదేశస్థితోఽపి ।
దిక్కాలాపేక్షయాసౌ త్రిభువనమటతస్తిగ్మభానోర్నవాఖ్యాం
యాతః శాతక్రతవ్యాం దిశి దిశతు శివం సోఽర్చిషాముద్గమో వః ॥ ౧౮॥

మాగాన్మ్లానిం మృణాలీ మృదురితి దయయేవాప్రవిష్టోఽహిలోకం
లోకాలోకస్య పార్శ్వం ప్రతపతి న పరం యస్తదాఖ్యార్థమేవ ।
ఊర్ధ్వం బ్రహ్మాణ్డఖణ్డస్ఫుటనభయపరిత్యక్తదైర్ఘ్యో ద్యుసీమ్ని
స్వేచ్ఛావశ్యావకాశావధిరవతు స వస్తాపనో రోచిరోఘః ॥ ౧౯॥

అశ్యామః కాల ఏకో న భవతి భువనాన్తోఽపి వీతేఽన్ధకారే var వీతాన్ధకారః
సద్యః ప్రాలేయపాదో న విలయమచలశ్చన్ద్రమా అప్యుపైతి ।
బన్ధః సిద్ధాఞ్జలీనాం న హి కుముదవనస్యాపి యత్రోజ్జిహానే

తత్ప్రాతః ప్రేక్షణీయం దిశతు దినపతేర్ధామ కామాధికం వః ॥ ౨౦॥

యత్కాన్తిం పఙ్కజానాం న హరతి కురుతే ప్రత్యుతాధిక్యరమ్యాం var ప్రత్యుతాతీవ రమ్యాం
నో ధత్తే తారకాభాం తిరయతి నితరామాశు యన్నిత్యమేవ । var నాధత్తే
కర్తుం నాలం నిమేషం దివసమపి పరం యత్తదేకం త్రిలోక్యా-
శ్చక్షుః సామాన్యచక్షుర్విసదృశమఘభిద్భాస్వతస్తాన్మహో వః ॥ ౨౧॥

క్ష్మాం క్షేపీయః క్షపామ్భఃశిశిరతరజలస్పర్శతర్షాదృతేవ
ద్రాగాశా నేతుమాశాద్విరదకరసరఃపుష్కరాణీవ బోధమ్ ।
ప్రాతః ప్రోల్లఙ్ఘ్య విష్ణోః పదమపి ఘృణయేవాతివేగాద్దవీయ-
స్యుద్దామ ద్యోతమానా దహతు దినపతేర్దుర్నిమిత్తం ద్యుతిర్వః ॥ ౨౨॥

నో కల్పాపాయవాయోరదయరయదలత్క్ష్మాధరస్యాపి గమ్యా var శమ్యా
గాఢోద్గీర్ణోజ్జ్వలశ్రీరహని న రహితా నో తమఃకజ్జలేన ।
ప్రాప్తోత్పత్తిః పతఙ్గాన్న పునరుపగతా మోషముష్ణత్విషో వో
వర్తిః సైవాన్యరూపా సుఖయతు నిఖిలద్వీపదీపస్య దీప్తిః ॥ ౨౩॥

నిఃశేషాశావపూరప్రవణగురుగుణశ్లాఘనీయస్వరూపా
పర్యాప్తం నోదయాదౌ దినగమసమయోపప్లవేఽప్యున్నతైవ ।
అత్యన్తం యానభిజ్ఞా క్షణమపి తమసా సాకమేకత్ర వస్తుం
బ్రధ్నస్యేద్ధా రుచిర్వో రుచిరివ రుచితస్యాప్తయే వస్తునోస్తు ॥ ౨౪॥ var చిరురస్య, రుచిరస్య
విభ్రాణః శక్తిమాశు ప్రశమితబలవత్తారకౌర్జిత్యగుర్వీం
కుర్వాణో లీలయాధః శిఖినమపి లసచ్చన్ద్రకాన్తావభాసమ్ ।
ఆదధ్యాదన్ధకారే రతిమతిశయినీమావహన్వీక్షణానాం var ఆదేయాదీక్షణానాం
బాలో లక్ష్మీమపారామపర ఇవ గుహోఽహర్పతేరాతపో వః ॥ ౨౫॥

జ్యోత్స్నాంశాకర్షపాణ్డుద్యుతి తిమిరమషీశేషకల్మాషమీష-
జ్జృమ్భోద్భూతేన పిఙ్గం సరసిజరజసా సన్ధ్యయా శోణశోచిః ।
ప్రాతఃప్రారమ్భకాలే సకలమపి జగచ్చిత్రమున్మీలయన్తీ
కాన్తిస్తీక్ష్ణత్విషోఽక్ష్ణాం ముదముపనయతాత్తూలికేవాతులాం వః ॥ ౨౬॥

ఆయాన్తీ కిం సుమేరోః సరణిరరుణితా పాద్మరాగైః పరాగై-
రాహోస్విత్స్వస్య మాహారజనవిరచితా వైజయన్తీ రథస్య ।
మాఞ్జిష్ఠీ ప్రష్ఠవాహావలివిధుతశిరశ్చామరాలీ ను లోకై- var చామరాలీవ

రాశఙ్క్యాలోకితైవం సవితురఘనుదే స్తాత్ప్రభాతప్రభా వః ॥ ౨౭॥

ధ్వాన్తధ్వంసం విధత్తే న తపతి రుచిమన్నాతిరూపం వ్యనక్తి
న్యక్త్వం నీత్వాపి నక్తం న వితరతితరాం తావదహ్నస్త్విషం యః । var న్యక్తామహ్నా
స ప్రాతర్మా విరంసీదసకలపటిమా పూరయన్యుష్మదాశా-
మాశాకాశావకాశావతరణతరుణప్రక్రమోఽర్కప్రకాశః ॥ ౨౮॥

తీవ్రం నిర్వాణహేతుర్యదపి చ విపులం యత్ప్రకర్షేణ చాణు
ప్రత్యక్షం యత్పరోక్షం యదిహ యదపరం నశ్వరం శాశ్వతం చ ।
యత్సర్వస్య ప్రసిద్ధం జగతి కతిపయే యోగినో యద్విదన్తి
జ్యోతిస్తద్ద్విప్రకారం సవితురవతు వో బాహ్యమాభ్యన్తరం చ ॥ ౨౯॥

రత్నానాం మణ్డనాయ ప్రభవతి నియతోద్దేశలబ్ధావకాశం
వహ్నేర్దార్వాది దగ్ధుం నిజజడిమతయా కర్తుమానన్దమిన్దోః ।
యచ్చ త్రైలోక్యభూషావిధిరఘదహనం హ్లాది వృష్ట్యాశు తద్వో var యత్తు
బాహుల్యోత్పాద్యకార్యాధికతరమవతాదేకమేవార్కతేజః ॥ ౩౦॥

మీలచ్చక్షుర్విజిహ్మశ్రుతి జడరసనం నిఘ్నితఘ్రాణవృత్తి
స్వవ్యాపారాక్షమత్వక్పరిముషితమనః శ్వాసమాత్రావశేషమ్ ।
విస్రస్తాఙ్గం పతిత్వా స్వపదపహరతాదశ్రియం వోఽర్కజన్మా var అప్రియం
కాలవ్యాలావలీఢం జగదగద ఇవోత్థాపయన్ప్రాక్ప్రతాపః ॥ ౩౧॥

నిఃశేషం నైశమమ్భః ప్రసభమపనుదన్నశ్రులేశానుకారి
స్తోకస్తోకాపనీతారుణరుచిరచిరాదస్తదోషానుషఙ్గః ।
దాతా దృష్టిం ప్రసన్నాం త్రిభువననయనస్యాశు యుష్మద్విరుద్ధం
వధ్యాద్బ్రధ్నస్య సిద్ధాఞ్జనవిధిరపరః ప్రాక్తనోఽర్చిఃప్రచారః ॥ ౩౨॥

భూత్వా జమ్భస్య భేత్తుః కకుభి పరిభవారమ్భభూః శుభ్రభానో- var స్థిత్వా
ర్బిభ్రాణా బభ్రుభావం ప్రసభమభినవామ్భోజజృమ్భాప్రగల్భా ।
భూషా భూయిష్ఠశోభా త్రిభువనభవనస్యాస్య వైభాకరీ ప్రాగ్-
విభ్రాన్తా భ్రాజమానా విభవతు విభవోద్భూతయే సా విభా వః ॥ ౩౩॥ var నిర్భాన్తి, విభ్రాన్తి
సంసక్తం సిక్తమూలాదభినవభువనోద్యానకౌతూహలిన్యా
యామిన్యా కన్యయేవామృతకరకలశావర్జితేనామృతేన ।
అర్కాలోకః క్రియాద్వో ముదముదయశిరశ్చక్రవాలాలవాలా-
దుద్యన్బాలప్రవాలప్రతిమరుచిరహఃపాదపప్రాక్ప్రరోహః ॥ ౩౪॥

భిన్నం భాసారుణస్య క్వచిదభినవయా విద్రుమాణాం త్విషేవ
త్వఙ్నక్షత్రరత్నద్యుతినికరకరాలాన్తరాలం క్వచిచ్చ ।
నాన్తర్నిఃశేషకృష్ణశ్రియముదధిమివ ధ్వాన్తరాశిం పిబన్స్తా-
దౌర్వః పూర్వోఽప్యపూర్వోఽగ్నిరివ భవదఘప్లుష్టయేఽర్కావభాసః ॥ ३४॥

గన్ధర్వైర్గద్యపద్యవ్యతికరితవచోహృద్యమాతోద్యవాద్యై-
రాద్యైర్యో నారదాద్యైర్మునిభిరభినుతో వేదవేద్యైర్విభిద్య ।
var వీతవేద్యైర్వివిద్య, వేదవిద్భిర్విభిద్య
ఆసాద్యాపద్యతే యం పునరపి చ జగద్యౌవనం సద్య ఉద్య-
న్నుద్ద్యోతో ద్యోతితద్యౌర్ద్యతు దివసకృతోఽసావవద్యాని వోఽద్య ॥ ३५॥

ఆవానైశ్చన్ద్రకాన్తైశ్చ్యుతతిమిరతయా తానవాత్తారకాణా- var ఆవానైః
మేణాఙ్కాలోకలోపాదుపహతమహసామోషధీనాం లయేన ।
ఆరాదుత్ప్రేక్ష్యమాణా క్షణముదయతటాన్తర్హితస్యాహిమాంశో-
రాభా ప్రాభాతికీ వోఽవతు న తు నితరాం తావదావిర్భవన్తీ ॥ ३६॥

సానౌ సా నౌదయే నారుణితదలపునర్యౌవనానాం వనానా- var లసద్యౌవనానాం
మాలీమాలీఢపూర్వా పరిహృతకుహరోపాన్తనిమ్నా తనిమ్నా ।
భా వోఽభావోపశాన్తిం దిశతు దినపతేర్భాసమానా సమానా-
రాజీ రాజీవరేణోః సమసమయముదేతీవ యస్యా వయస్యా ॥ ३७॥

ఉజ్జృమ్భామ్భోరుహాణాం ప్రభవతి పయసాం యా శ్రియే నోష్ణతాయై
పుష్ణాత్యాలోకమాత్రం న తు దిశతి దృశాం దృశ్యమానా విఘాతమ్ ।
పూర్వాద్రేరేవ పూర్వం దివమను చ పునః పావనీ దిఙ్ముఖానా- var తతః
మేనాంస్యైనీ విభాసౌ నుదతు నుతిపదైకాస్పదం ప్రాక్తనీ వః ॥ ३८॥

వాచాం వాచస్పతేరప్యచలభిదుచితాచార్యకాణాం ప్రపఞ్చై-
ర్వైరఞ్చానాం తథోచ్చారితచతురఋచాం చాననానాం చతుర్ణామ్ । var రుచిర
ఉచ్యేతార్చాసు వాచ్యచ్యుతిశుచిచరితం యస్య నోచ్చైర్వివిచ్య var అర్చాస్వవాచ్య
ప్రాచ్యం వర్చశ్చకాసచ్చిరముపచినుతాత్తస్య చణ్డార్చిషో వః ॥ ४०॥ var శ్రియం
మూర్ధ్న్యద్రేర్ధాతురాగస్తరుషు కిసలయో విద్రుమౌఘః సముద్రే
var - కిసలయాద్విద్రుమౌఘాత్సముద్రే
దిఙ్మాతఙ్గోత్తమాఙ్గేష్వభినవనిహితః సాన్ద్రసిన్దూరరేణుః ।
var విహితః, నిహితాత్సన్ద్రసిన్దూరర్Eణోః
సీమ్ని వ్యోమ్నశ్చ హేమ్నః సురశిఖరిభువో జాయతే యః ప్రకాశః

శోణిమ్నా సౌ ఖరాంశోరుషసి దిశతు వః శర్మ శోభైకదేశః ॥ ౪౧॥

అస్తాద్రీశోత్తమాఙ్గే శ్రితశశిని తమఃకాలకూటే నిపీతే
యాతి వ్యక్తిం పురస్తాదరుణకిసలయే ప్రత్యుషఃపారిజాతే ।
ఉద్యన్త్యారక్తపీతామ్బరవిశదతరోద్వీక్షితా తీక్ష్ణభానో-
var రుచిరతరోద్వీక్షితా var తీవ్రభాసః
ర్లక్ష్మీర్లక్ష్మీరివాస్తు స్ఫుటకమలపుటాపాశ్రయా శ్రేయసే వః ॥ ౪౨॥ var పుటోపాశ్రయ
నోదన్వాఞ్జన్మభూమిర్న తదుదరభువో బాన్ధవాః కౌస్తుభాద్యా
యస్యాః పద్మం న పాణౌ న చ నరకరిపూరఃస్థలీ వాసవేశ్మ ।
తేజోరూపాపరైవ త్రిషు భువనతలేష్వాదధానా వ్యవస్థాం var త్రిభువనభవనే
సా శ్రీః శ్రేయాంసి దిశ్యాదశిశిరమహసో మణ్డలాగ్రోద్గతా వః ॥ ౪౩॥

॥ ఇతి ద్యుతివర్ణనమ్ ॥ var తేజోవర్ణనమ్

॥ అథ అశ్వవర్ణనమ్ ॥

రక్షన్త్వక్షుణ్ణహేమోపలపటలమలం లాఘవాదుత్పతన్తః
పాతఙ్గాః పఙ్గ్వవజ్ఞాజితపవనజవా వాజినస్తే జగన్తి ।
యేషాం వీతాన్యచిహ్నోన్నయమపి వహతాం మార్గమాఖ్యాతి మేరా-
వుద్యన్నుద్దామదీప్తిర్ద్యుమణిమణిశిలావేదికాజాతవేదాః ॥ ౪౪॥

ప్లుష్టాః పృష్ఠేంఽశుపాతైరతినికటతయా దత్తదాహాతిరేకై-
రేకాహాక్రాన్తకృత్స్నత్రిదివపథపృథుశ్వాసశోషాః శ్రమేణ ।
తీవ్రోదన్యాస్త్వరన్తామహితవిహతయే సప్తయః సప్తసప్తే-
రభ్యాశాకాశగఙ్గాజలసరలగలావాఞ్చితాగ్రాననా వః ॥ ౪౫॥ var గలవర్జితాగ్రాననాః
మత్వాన్యాన్పార్శ్వతోఽశ్వాన్ స్ఫటికతటదృషద్దృష్టదేహా ద్రవన్తి
వ్యస్తేఽహన్యస్తసంధ్యేయమితి మృదుపదా పద్మరాగోపలేషు ।
సాదృశ్యాదృశ్యమూర్తిర్మరకతకటకే క్లిష్టసూతా సుమేరో-
ర్మూర్ధన్యావృత్తిలబ్ధధ్రువగతిరవతు బ్రధ్నవాహావలిర్వః ॥ ౪౬॥ var ద్రుత
హేలాలోలం వహన్తీ విషధరదమనస్యాగ్రజేనావకృష్టా
స్వర్వాహిన్యాః సుదూరం జనితజవజయా స్యన్దనస్య స్యదేన ।
నిర్వ్యాజం తాయమానే హరితిమని నిజే స్ఫీతఫేనాహితశ్రీ- var స్ఫీతఫేనాస్మితశ్రీః
రశ్రేయాంస్యశ్వపఙ్క్తిః శమయతు యమునేవాపరా తాపనీ వః ॥ ౪౭॥

మార్గోపాన్తే సుమేరోర్నువతి కృతనతౌ నాకధామ్నాం నికాయే

వీక్ష్య వ్రీడానతానాం ప్రతికుహరముఖం కింనరీణాం ముఖాని ।
సూతేఽసూయత్యపీషజ్జడగతి వహతాం కంధరార్ధైర్వలద్భి- var కంధరాగ్రైః
ర్వాహానాం వ్యస్యతాద్వః సమమసమహరేర్హ్రేషితం కల్మషాణి ॥ ౪౮॥

ధున్వన్తో నీరదాలీర్నిజరుచిహరితాః పార్శ్వయోః పక్షతుల్యా-
స్తాలూత్తానైః ఖలీనైః ఖచితముఖరుచశ్చ్యోతతా లోహితేన ।
ఉడ్డీయేవ వ్రజన్తో వియతి గతివశాదర్కవాహాః క్రియాసుః
క్షేమం హేమాద్రిహృద్యద్రుమశిఖరశిరఃశ్రేణిశాఖాశుకా వః ॥ ౪౯॥

॥ ఇత్యశ్వవర్ణనమ్ ॥

॥ అథ అరుణవర్ణనమ్ ॥

ప్రాతః శైలాగ్రరఙ్గే రజనిజవనికాపాయసంలక్ష్యలక్ష్మీ-
ర్విక్షిప్తాపూర్వపుష్పాఞ్జలిముడునికరం సూత్రధారాయమాణః ।
యామేష్వఙ్కేష్వివాహ్నః కృతరుచిషు చతుర్ష్వేవ జాతప్రతిష్ఠా- var యాతః ప్రతిష్ఠాం
మవ్యాత్ప్రస్తావయన్వో జగదటనమహానాటికాం సూర్యసూతః ॥ ౫౦॥

ఆక్రాన్త్యా వాహ్యమానం పశుమివ హరిణా వాహకోఽగ్ర్యో హరీణాం
భ్రామ్యన్తం పక్షపాతాజ్జగతి సమరుచిః సర్వకర్మైకసాక్షీ ।
శత్రుం నేత్రశ్రుతీనామవజయతి వయోజ్యేష్ఠభావే సమేఽపి
స్థామ్నాం ధామ్నాం నిధిర్యః స భవదఘనుదే నూతనః స్తాదనూరుః ॥ ౫౧॥

దత్తార్ఘైర్దూరనమ్రైర్వియతి వినయతో వీక్షితః సిద్ధసార్థైః var సిద్ధసాధ్యైః
సానాథ్యం సారథిర్వః స దశశతరుచేః సాతిరేకం కరోతు ।
ఆపీయ ప్రాతరేవ ప్రతతహిమపయఃస్యన్దినీరిన్దుభాసో
యః కాష్ఠాదీపనోఽగ్రే జడిత ఇవ భృశం సేవతే పృష్ఠతోఽర్కమ్ ॥ ౫౨॥

ముఞ్చన్రశ్మీన్దినాదౌ దినగమసమయే సంహరంశ్చ స్వతన్త్ర-
స్తోత్రప్రఖ్యాతవీర్యోఽవిరతహరిపదాక్రాన్తిబద్ధాభియోగః । var వితత
కాలోత్కర్షాల్లఘుత్వం ప్రసభమధిపతౌ యోజయన్యో ద్విజానాం
సేవాప్రీతేన పూష్ణాత్మసమ ఇవ కృతస్త్రాయతాం సోఽరుణో వః ॥ ౫౩॥ var స్వసమ
శాతః శ్యామాలతాయాః పరశురివ తమోఽరణ్యవహ్నేరివార్చిః var దాహే దవాభః
ప్రాచ్యేవాగ్రే గ్రహీతుం గ్రహకుముదవనం ప్రాగుదస్తోఽగ్రహస్తః ।
var ప్రాచీవాగ్రే, గ్రహకుముదరుచిం

ఐక్యం భిన్దన్న్యభూమ్యోరవధిరివ విధాతేవ విశ్వప్రబోధే
వాహానాం వో వినేతా వ్యపనయతు విపన్నామ ధామాధిపస్య ॥ ౫౪॥

పౌరస్త్యస్తోయదర్తోః పవన ఇవ పతత్పావకస్యేవ ధూమో var పతన్
విశ్వస్యేవాదిసర్గః ప్రణవ ఇవ పరం పావనో వేదరాశేః
సంధ్యానృత్యోత్సవేచ్ఛోరివ మదనరిపోర్నన్దినాన్దీనినాదః
సౌరస్యాగ్రే సుఖం వో వితరతు వినతానన్దనః స్యన్దనస్య ॥ ౫౫॥ var స్యన్దనో వః
పర్యాప్తం తప్తచామీకరకటకతటే శ్లిష్టశీతేతరాంశా-
వాసీదత్స్యన్దనాశ్వానుకృతిమరకతే పద్మరాగాయమాణః । var అశ్వానుకృతమరకతే
యః సోత్కర్షాం విభూషాం కురుత ఇవ కులక్ష్మాభృదీశస్య మేరో-
రేనాంస్యహ్నాయ దూరం గమయతు స గురుః కాద్రవేయద్విషో వః ॥ ౫౬॥

నీత్వాశ్వాన్సప్త కక్షా ఇవ నియమవశం వేత్రకల్పప్రతోద- var కక్ష్యా
స్తూర్ణం ధ్వాన్తస్య రాశావితరజన ఇవోత్సారితే దూరభాజి ।
పూర్వం ప్రష్ఠో రథస్య క్షితిభృదధిపతీన్దర్శయంస్త్రాయతాం వ-
స్త్రైలోక్యాస్థానదానోద్యతదివసపతేః ప్రాక్ప్రతీహారపాలః ॥ ౫౭॥

వహ్నిజ్ఞాతం వికాసీక్షణకమలవనం భాసి నాభాసి వహ్నే! var నో భాసి
తాతం నత్వాశ్వపార్శ్వాన్నయ యమ! మహిషం రాక్షసా వీక్షితాః స్థ ।
సప్తీన్సిఞ్చ ప్రచేతః! పవన! భజ జవం విత్తపావేదితస్త్వం
వన్దే శర్వేతి జల్పన్ప్రతిదిశమధిపాన్పాతు పూష్ణోఽగ్రణీర్వః ॥ ౫౮॥

పాశానాశాన్తపాలాదరుణ వరుణతో మా గ్రహీః ప్రగ్రహార్థం
తృష్ణాం కృష్ణస్య చక్రే జహిహి నహి రథో యాతి మే నైకచక్రః ।
యోక్తుం యుగ్యం కిముచ్చైఃశ్రవసమభిలషస్యష్టమం వృత్రశత్రో- var త్వాష్ట్రశత్రోః
స్త్యక్తాన్యాపేక్షవిశ్వోపకృతిరివ రవిః శాస్తి యం సోఽవతాద్వః ॥ ౫౯॥

నో మూర్చ్ఛాచ్ఛిన్నవాఞ్ఛః శ్రమవివశవపుర్నైవ నాప్యాస్యశోషీ
పాన్థః పథ్యేతరాణి క్షపయతు భవతాం భాస్వతోఽగ్రేసరః సః ।
యః సంశ్రిత్య త్రిలోకీమటతి పటుతరైస్తాప్యమానో మయూఖై-
రారాదారామలేఖామివ హరితమణిశ్యామలామశ్వపఙ్క్తిమ్ ॥ ౬౦॥ var హరితతృణ
సీదన్తోఽన్తర్నిమజ్జజ్జడఖురముసలాః సైకతే నాకనద్యాః
స్కన్దన్తః కన్దరాలీః కనకశిఖరిణో మేఖలాసు స్ఖలన్తః ।
దూరం దూర్వాస్థలోత్కా మరకతదృషది స్థాస్నవో యన్న యాతాః

పూష్ణోఽశ్వాః పూరయంస్తైస్తదవతు జవనైర్హుంకృతేనాగ్రగో వః ॥ ౬౧॥ var ప్రేరయన్ హుంకృతైరగ్రణీః
॥ ఇత్యరుణవర్ణనమ్ ॥ var సూతవర్ణనమ్

॥ అథ రథవర్ణనమ్ ॥

పీనోరఃప్రేరితాభ్రైశ్చరమఖురపుటాగ్రస్థితైః ప్రాతరద్రా-
వాదీర్ఘాఙ్గైరుదస్తో హరిభిరపగతాసఙ్గనిఃశబ్దచక్రః ।
ఉత్తానానూరుమూర్ధావనతిహతభవద్వ్యప్రతీపప్రణామః
ప్రాప్తే శ్రేయో విధత్తాం సవితురవతరన్వ్యోమవీథీం రథో వః ॥ ౬౨॥ var ప్రేయో
ధ్వాన్తౌఘధ్వంసదీక్షావిధిపటు వహతా ప్రాక్సహస్రం కరాణా- var విధిగురు ద్రాక్సహస్రం
మర్యమ్ణా యో గరిమ్ణః పదమతులముపానీయతాధ్యాసనేన ।
స శ్రాన్తానాం నితాన్తం భరమివ మరుతామక్షమాణాం విసోఢుం
స్కన్ధాత్స్కన్ధం వ్రజన్వో వృజినవిజితయే భాస్వతః స్యన్దనోఽస్తు ॥ ౬౩॥
యోక్త్రీభూతాన్యగస్య గ్రసితుమివ పురో దన్దశూకాన్దధానో
ద్వేధావ్యస్తామ్బువాహావలివిహితబృహత్పక్షవిక్షేపశోభః ।
సావిత్రః స్యన్దనోఽసౌ నిరతిశయరయప్రీణితానూరురేనః-
క్షేపీయో వో గరుత్మానివ హరతు హరీచ్ఛావిధేయప్రచారః ॥ ౬౪॥
ఏకాహేనైవ దీర్ఘాం త్రిభువనపదవీం లఙ్ఘయన్ యో లఘిష్ఠః var కృత్స్నాం
పృష్ఠే మేరోర్గరీయాన్ దలితమణిదృషత్త్వింషి పింషన్శిరాంసి ।
సర్వస్యైవోపరిష్టాదథ చ పునరధస్తాదివాస్తాద్రిమూర్ధ్ని
బ్రధ్నస్యావ్యాత్స ఏవం దురధిగమపరిస్పన్దనః స్యన్దనో వః ॥ ౬౫॥
ధూర్ధ్వస్తాగ్ర్యగ్రహాణి ధ్వజపటపవనాన్దోలితేన్దూని దూరం var దూరాత్
రాహౌ గ్రాసాభిలాషాదనుసరతి పునర్దత్తచక్రవ్యథాని ।
శ్రాన్తాశ్వశ్వాసహేలాధుతవిబుధధునీనిర్ఝరామ్భాంసి భద్రం
దేయాసుర్వో దవీయో దివి దివసపతేః స్యన్దనప్రస్థితాని ॥ ౬౬॥
అక్షే రక్షాం నిబధ్య ప్రతిసరవలయైర్యోజయన్త్యో యుగాగ్రం
ధూఃస్తమ్భే దగ్ధధూపాః ప్రహితసుమనసో గోచరే కూబరస్య ।
చర్చాశ్చక్రే చరన్త్యో మలయజపయసా సిద్ధవధ్వస్త్రిసంధ్యం var చర్చాం
వన్దన్తే యం ద్యుమార్గే స నుదతు దురితాన్యంశుమత్స్యన్దనో వః ॥ ౬౭॥

ఉత్కీర్ణస్వర్ణరేణుద్రుతఖురదలితా పార్శ్వయోః శశ్వదశ్వై- var రేణుర్ద్రుత
రశ్రాన్తభ్రాన్తచక్రక్రమనిఖిలమిలన్నేమినిమ్నా భరేణ ।
మేరోర్మూర్ధన్యఘం వో విఘటయతు రవేరేకవీథీ రథస్య
స్వోష్మోదక్తామ్బురిక్తప్రకటితపులినోద్ధూసరా స్వర్ధునీవ ॥ ౬౮॥ var స్వోష్మోదస్తామ్బు
నస్తం నాకాలయానామనిశమనుయతాం పద్ధతిః పఙ్క్తిరేవ var ఉపయతాం
క్షోదో నక్షత్రరాశేరదయరయమిలచ్చక్రపిష్టస్య ధూలిః ।
హేషహ్లాదో హరీణాం సురశిఖరిదరీః పూరయన్నేమినాదో var నాదో
యస్యావ్యాత్తీవ్రభానోః స దివి భువి యథా వ్యక్తచిహ్నో రథో వః ॥ ౬౯॥

నిఃస్పన్దానాం విమానావలివితతదివాం దేవవృన్దారకాణాం var వలితదిశా
వృన్దైరానన్దసాన్ద్రోద్యమమపి వహతాం విన్దతాం వన్దితుం నో ।
మన్దాకిన్యామమన్దః పులినభృతి మృదుర్మన్దరే మన్దిరాభే var మన్దరాభే
మన్దారైర్మణ్డితారం దధదరి దినకృత్స్యన్దనః స్తాన్ముదే వః ॥ ౭౦॥

చక్రీ చక్రారపఙ్క్తిం హరిరపి చ హరీన్ ధూర్జటిర్ధూర్ధ్వజాన్తా-
నక్షం నక్షత్రనాథోఽరుణమపి వరుణః కూబరాగ్రం కుబేరః ।
రంహః సంఘః సురాణాం జగదుపకృతయే నిత్యయుక్తస్య యస్య
స్తౌతి ప్రీతిప్రసన్నోఽన్వహమహిమరుచేః సోఽవతాత్స్యన్దనో వః ॥ ౭౧॥ var రుచ
నేత్రాహీనేన మూలే విహితపరికరః సిద్ధసాధ్యైర్మరుద్భిః
పాదోపాన్తే స్తుతోఽలం బలిహరిరథసాకర్షణాబద్ధవేగః ।
భ్రామ్యన్వ్యోమామ్బురాశావశిశిరకిరణస్యన్దనః సంతతం వో
దిశ్యాల్లక్ష్మీమపారామతులితమహిమేవాపరో మన్దరాద్రిః ॥ ౭౨॥ var అతుల్యాం

॥ ఇతి రథవర్ణనమ్ ॥

॥ అథ మణ్డలవర్ణనమ్ ॥

యజ్జ్యాయో బీజమహ్నామపహతతిమిరం చక్షుషామఞ్జనం య- var జ్యాయో యద్బీజమహ్నామపహృత
ద్ద్వారం యన్ముక్తిభాజాం యదఖిలభువనజ్యోతిషామేకమోకః ।
యద్వృష్ట్యమ్భోనిధానం ధరణిరససుధాపానపాత్రం మహద్య-
ద్దిశ్యాదీశస్య భాసాం తదధికలమలం మఙ్గలం మణ్డలం వః ॥ ౭౩॥ var దేవస్య భానోః తదధికమమలం మణ్డలం మఙ్గలం
వేలావర్ధిష్ణు సిన్ధోః పయ ఇవ ఖమివార్ధోద్గతాగ్ర్యగ్రహోడు

స్తోకోద్భిన్నస్వచిహ్నప్రసవమివ మధోరాస్యమస్యన్మనాంసి । var మహాంసి
ప్రాతః పూష్ణోఽశుభాని ప్రశమయతు శిరఃశేఖరీభూతమద్రేః
పౌరస్త్యస్యోద్గభస్తిస్తిమితతమతమఃఖణ్డనం మణ్డలం వః ॥ ౭౪॥

ప్రత్యుప్తస్తప్తహేమోజ్జ్వలరుచిరచలః పద్మరాగేణ యేన
జ్యాయః కింజల్కపుఞ్జో యదలికులశితేరమ్బరేన్దీవరస్య ।
కాలవ్యాలస్య చిహ్నం మహితతమమహోమూర్ధ్ని రత్నం మహద్య-
ద్దీప్తాంశోః ప్రాతరవ్యాత్తదవికలజగన్మణ్డనం మణ్డలం వః ॥ ౭౫॥

కస్త్రాతా తారకాణాం పతతి తనురవశ్యాయబిన్దుర్యథేన్దు-
ర్విద్రాణా దృక్స్మరారేరురసి మురరిపోః కౌస్తుభో నోద్గభస్తిః ।
వహ్నేః సాపహ్నవేవ ద్యుతిరుదయగతే యత్ర తన్మణ్డలం వో
మార్తణ్డీయం పునీతాద్దివి భువి చ తమాంసీవ మృష్ణన్మహాంసి ॥ ౭౬॥

యత్ప్రాచ్యాం ప్రాక్చకాస్తి ప్రభవతి చ యతః ప్రాచ్యసావుజ్జిహానా-
దిద్ధం మధ్యే యదహ్నో భవతి తతరుచా యేన చోత్పాద్యతేఽహః ।
యత్పర్యాయేణ లోకానవతి చ జగతాం జీవితం యచ్చ తద్వో
విశ్వానుగ్రాహి విశ్వం సృజదపి చ రవేర్మణ్డలం ముక్తయేఽస్తు ॥ ౭౭॥

శుష్యన్త్యూఢానుకారా మకరవసతయో మారవీణాం స్థలీనాం
యేనోత్తప్తాః స్ఫుటన్తస్తడితి తిలతులాం యాన్త్యగేన్ద్రా యుగాన్తే । var చటితి
తచ్చణ్డాంశోరకాణ్డత్రిభువనదహనాశఙ్కయా ధామ కృచ్ఛాత్ var కృత్స్నం
సంహృత్యాలోకమాత్రం ప్రలఘు విదధతః స్తాన్ముదే మణ్డలం వః ॥ ౭౮॥ var
ఆహృత్యాలోకమాత్రం ప్రతను

ఉద్యద్ద్యూద్యానవాప్యాం బహులతమతమఃపఙ్కపూరం విదార్య var బహల
ప్రోద్భిన్నం పత్రపార్శ్వేష్వవిరలమరుణచ్ఛాయయా విస్ఫురన్త్యా ।
కల్యాణాని క్రియాద్వః కమలమివ మహన్మణ్డలం చణ్డభానో- var చణ్డరశ్మేః
రన్వీతం తృప్తిహేతోరసకృదలికులాకారిణా రాహుణా యత్ ॥ ౭౯॥

చక్షుర్దక్షద్విషో యన్న తు దహతి పురః పూరయత్యేవ కామం var న దహతి నితరాం పునః
నాస్తం జుష్టం మరుద్భిర్యదిహ నియమినాం యానపాత్రం భవాబ్ధౌ ।
యద్వీతశ్రాన్తి శశ్వద్భ్రమదపి జగతాం భ్రాన్తిమభ్రాన్తి హన్తి
బ్రధ్నస్యాఖ్యాద్వ్యిరుద్ధక్రియమథ చ హితాధాయి తన్మణ్డలం వః ॥ ౮౦॥

॥ ఇతి మణ్డలవర్ణనమ్ ॥

॥ అథ సూర్యవర్ణనమ్ ॥

సిద్ధైః సిద్ధాన్తమిశ్రం శ్రితవిధి విబుధైశ్చారణైశ్చాటుగర్భం
గీత్వా గన్ధర్వముఖ్యైర్ముహురహిపతిభిర్యాతుధానైర్యతాత్మ ।
సార్ధం సాధ్యైర్మునీన్ద్రైర్ముదితమతమనో మోక్షిభిః పక్షపాతా- var మోక్షుభిః
త్ప్రాతః ప్రారభ్యమాణస్తుతిరవతు రవిర్విశ్వవన్ద్యోదయో వః ॥ ౮౧॥

భాసామాసన్నభావాదధికతరపటోశ్చక్రవాలస్య తాపా-
చ్ఛేదాదచ్ఛిన్నగచ్ఛత్తురగఖురపుటన్యాసనిఃశఙ్కటఙ్కైః । var న్యస్త
నిఃసఙ్గస్యన్దనాఙ్గభ్రమణనికషణాత్ప్రాతు వస్త్రిప్రకారం var త్రిప్రకారైః
తప్తాంశుస్తత్పరీక్షాపర ఇవ పరితః పర్యటన్హాటకాద్రిమ్ ॥ ౮౨॥

నో శుష్కం నాకనద్యా వికసితకనకామ్భోజయా భ్రాజితం తు var కనకామ్భోరుహా
ప్లుష్టా నైవోపభోగ్యా భవతి భృశతరం నన్దనోద్యానలక్ష్మీః ।
నో శ‍ృఙ్గాణి ద్రుతాని ద్రుతమమరగిరేః కాలధౌతాని ధౌతా-
నీద్ధం ధామ ద్యుమార్గే ప్రదయతి దయయా యత్ర సోఽర్కోఽవతాద్వః ॥ ౮౩॥

ధ్వాన్తస్యైవాన్తహేతుర్న భవతి మలినైకాత్మనః పాప్మనోఽపి
ప్రాకాపాదోపాన్తభాజాం జనయతి న పరం పఙ్కజానాం ప్రబోధమ్ ।
కర్తా నిఃశ్రేయసానామపి న తు ఖలు యః కేవలం వాసరాణాం
సోఽవ్యాదేకోద్యమేచ్ఛావిహితబహుబృహద్విశ్వకార్యోఽర్యమా వః ॥ ౮౪॥

లోటల్లోష్టావిచేష్టః శ్రితశయనతలో నిఃసహీభూతదేహః
సందేహీ ప్రాణితవ్యే సపది దశ దిశః ప్రేక్షమాణోఽన్ధకారాః ।
నిఃశ్వాసాయాసనిష్ఠః పరమపరవశో జాయతే జీవలోకః var చిరతరవశో
శోకేనేవాన్యలోకానుదయకృతి గతే యత్ర సోఽర్కోఽవతాద్వః ॥ ౮౫॥ var లోకాభ్యుదయ

క్రామల్లోలోఽపి లోకాంస్తదుపకృతికృతావాశ్రితః స్థైర్యకోటిం
నృణాం దృష్టిం విజిహ్మాం విదధదపి కరోత్యన్తరత్యన్తభద్రామ్ ।
యస్తాపస్యాపి హేతుర్భవతి నియమినామేకనిర్వాణదాయీ
భూయాత్స ప్రాగవస్థాధికతరపరిణామోదయోఽర్కః శ్రియే వః ॥ ౮౬॥

వ్యాపన్నర్తుర్న కాలో వ్యభిచరతి ఫలం నౌషధీర్వృష్టిరిష్టా

నైష్టైస్తృప్యన్తి దేవా న హి వహతి మరున్నిర్మలాభాని భాని ।
ఆశాః శాన్తా న భిన్దన్త్యవధిముదధయో బిభ్రతి క్ష్మాభృతః క్ష్మాం
యస్మింస్త్రైలోక్యమేవం న చలతి తపతి స్తాత్స సూర్యః శ్రియే వః ॥ ౮౭॥

కైలాసే కృత్తివాసా విహరతి విరహత్రాసదేహోఢకాన్తః
శ్రాన్తః శేతే మహాహావధిజలధి వినా ఛద్మనా పద్మనాభః ।
యోగోద్యోగైకతానో గమయతి సకలం వాసరం స్వం స్వయమ్భూ-
ర్భూరిత్రైలోక్యచిన్తాభృతి భువనవిభౌ యత్ర భాస్వాన్స వోఽవ్యాత్ ॥ ౮౮॥

ఏతద్యన్మణ్డలం ఖే తపతి దినకృతస్తా ఋచోఽర్చీంషి యాని
ద్యోతన్తే తాని సామాన్యయమపి పురుషో మణ్డలేఽణుర్యజూంషి ।
ఏవం యం వేద వేదత్రితయమయమయం వేదవేదీ సమగ్రో
వర్గః స్వర్గాపవర్గప్రకృతిరవికృతిః సోఽస్తు సూర్యః శ్రియే వః ॥ ౮౯॥

నాకౌకఃప్రత్యనీకక్షతిపటుమహసాం వాసవాగ్రేసరాణాం
సర్వేషాం సాధు పాతాం జగదిదమదితేరాత్మజత్వే సమేఽపి ।
యేనాదిత్యాభిధానం నిరతిశయగుణైరాత్మని న్యస్తమస్తు var గుణేనాత్మని
స్తుత్యస్త్రైలోక్యవన్ద్యైస్త్రిదశమునిగణైః సోంఽశుమాన్ శ్రేయసే వః ॥ ౯౦॥

భూమిం ధామ్నోఽభివృష్ట్యా జగతి జలమయీం పావనీం సంస్మృతావ- var ధామ్నోఽథ
ప్యాగ్నేయీం దాహశక్త్యా ముహురపి యజమానాం యథాప్రార్థితార్థైః । var యజమానాత్మికాం
లీనామాకాశ ఏవామృతకరఘటితాం ధ్వాన్తపక్షస్య పర్వ-
ణ్యేవం సూర్యోఽష్టభేదాం భవ ఇవ భవతః పాతు బిభ్రత్స్వమూర్తిమ్ ॥ ౯౧॥

ప్రాక్కాలోన్నిద్రపద్మాకరపరిమలనావిర్భవత్పాదశోభో
భక్త్యా త్యక్తోరుఖేదోద్గతి దివి వినతాసూనునా నీయమానః ।
సప్తాశ్వాప్తాపరాన్తాన్యధికమథరయన్వ్యో జగన్తి స్తుతోఽలం
దేవైర్దేవః స పాయాదపర ఇవ మురారాతిరహ్నాం పతిర్వః ॥ ౯౨॥

యః స్రష్టాఽపాం పురస్తాదచలవరసముభ్యున్నతేర్హేతురేకో
లోకానాం యస్త్రయాణాం స్థిత ఉపరి పరం దుర్విలఙ్ఘ్యేన ధామ్నా । var చ త్రయాణాం
సద్యః సిద్ధ్యై ప్రసన్నద్యుతిశుభచతురాశాముఖః స్తాద్విభక్తో var శుచి
ద్వేధా వేధా ఇవావిష్కృతకమలరుచిః సోఽర్చిషామాకరో వః ॥ ౯౩॥

సాద్రిద్యూర్వీనదీశా దిశతి దశ దిశో దర్శయన్ప్రాగ్దృశో యః var ద్రాక్ దృశో

సాదృశ్యం దృశ్యతే నో సదశశతదృశి త్రైదశే యస్య దేశే ।
దీప్తాంశుర్వః స దిశ్యాదశివయుగదశాదర్శితద్వాదశాత్మా
శం శాస్త్ర్యశ్వాంశ్చ యస్యాశయవిదతిశయాద్దన్దశూకాశనాద్యః ॥ ౯౪॥

తీర్థాని వ్యర్థకాని హ్రాదనదసరసీనిర్ఝరామ్భోజినీనాం
నోదన్వన్తో నుదన్తి ప్రతిభయమశుభశ్వభ్రపాతానుబన్ధి ।
ఆపో నాకాపగాయా అపి కలుషముషో మజ్జతాం నైవ యత్ర var స్వర్గాపగాయాః
త్రాతుం యాతేఽన్యలోకాన్ స దిశతు దివసస్త్యైకహేతుర్హితం వః ॥ ౯౫॥ var లోకం
ఏతత్పాతాలపఙ్కప్లుతమివ తమసైవైకముద్గాఢమాసీ-
దప్రజ్ఞాతాప్రతర్క్యం నిరవగతి తథాలక్షణం సుప్తమన్తః ।
యాదృక్సృష్టేః పురస్తాన్నిశి నిశి సకలం జాయతే తాదృగేవ
త్రైలోక్యం యద్వియోగాదవతు రవిరసౌ సర్గతుల్యోదయో వః ॥ ౯౬॥

ద్వీపే యోఽస్తాచలోఽస్మిన్భవతి ఖలు స ఏవాపరత్రోదయాద్రి-
ర్యా యామిన్యుజ్జ్వలేన్దుద్యుతిరిహ దివసోఽన్యత్ర తీవ్రాతపః సా ।
యద్వశ్యౌ దేశకాలావితి నియమయతో నో తు యం దేశకాలా- var ను
వవ్యాత్స స్వప్రభుత్వాహితభువనహితో హేతురహ్నామినో వః ॥ ౯౭॥

వ్యగ్రైరగ్ర్యగ్రహేన్దుగ్రసనగురు భరైరహ్ని సమగ్రైరుదగ్రైః var గురుతరైః
ప్రత్యగ్రైరీషదుగ్రైరుదయగిరిగతో గోగణైర్గౌరయన్ గామ్ ।
ఉద్గాఢార్చిర్విలీనామరనగరనగగ్రావగర్భామివాహ్నా-
మగ్రే శ్రేయో విధత్తే గ్లపయతు గహనం స గ్రహగ్రామణీర్వః ॥ ౯౮॥

యోనిః సామ్నాం విధాతా మధురిపురజితో ధూర్జటిః శంకరోఽసౌ
మృత్యుః కాలోఽలకాయాః పతిరపి ధనదః పావకో జాతవేదాః ।
ఇత్థం సంజ్ఞా డవిత్థాదివదమృతభుజాం యా యదృచ్ఛాప్రవృత్తా-
స్తాసామేకోఽభిధేయస్తదనుగుణగుణైర్యః స సూర్యోఽవతాద్వః ॥ ౯౯॥ var గణైః
దేవః కిం బాన్ధవః స్యాత్ప్రియసుహృదథవాఽఽచార్య ఆహోస్విదర్యో var ఆర్యః
రక్షా చక్షుర్ను దీపో గురురుత జనకో జీవితం బీజమోజః ।
ఏవం నిర్ణీయతే యః క ఇవ న జగతాం సర్వథా సర్వదాఽసౌ var సర్వదాః
సర్వాకారోపకారీ దిశతు దశశతాభీషురభ్యర్థితం వః ॥ ౧౦౦॥

శ్లోకా లోకస్య భూత్యై శతమితి రచితాః శ్రీమయూరేణ భక్త్యా
యుక్తశ్చైతాన్పఠేద్యః సకృదపి పురుషః సర్వపాపైర్విముక్తః ।
ఆరోగ్యం సత్కవిత్వం మతిమతులబలం కాన్తిమాయుఃప్రకర్షం

విద్యామైశ్వర్యమర్థం సుతమపి లభతే సోఽత్ర సూర్యప్రసాదాత్ ॥ ౧౦౧॥
ఇతి శ్రీమయూరకవిప్రణీతం సూర్యశతకం సమాప్తమ్ ।

సూర్యశతకమ్ సార్థమ్

Surya Satakam by Mahakavi Sri Mayura

Translated: P. R. Kannan

(Based on commentary published by Saraswati mahal, Thanjavur)

The rising Surya's rays are reddish because they carry the red colour of the plentiful Sindura on the temples of Airavata, the elephant of Indra, the enemy of Jambhasura (Indra is the head of the eastern quarter). Or, they have contacted the molten minerals on the slopes of Udayagiri. Or, they have been in touch with masses of blossoming reddish lotuses. May these fresh rays of Surya radiating the world light up your glory. (1)

Surya's rays open up masses of lotus buds because he wishes to attract Lakshmi's glance on his devotees - Lakshmi, who is resting inside the space of the lotus bud. Also Surya's rays are capable of destroying the misery of darkness, which is like Yama's face and which puts people down. May these bright rays of Surya like tender budding plant bestow auspiciousness on you all. (2)

Surya's rays fall equally inside lotuses, on mountains and sharp peaks and, the rays are of the same form at the beginning as well as end of the day. They continue without let in the courtyards of the three worlds and they hold high intensity□ of heat as if due to exhaustion of travel. May those rays protect you. (3)

When the cover of darkness is torn away, Surya, seeing living beings uncovered, quickly spreads, like a weaver, its hot rays in all ten directions forming a dense and pure covering like a cloth. May those rays bestow auspiciousness on you. (4)

Surya's rise in red colour in the early morning robs the Moon, the lord of foodgrains and herbs, of radiance, making the herbs in turn grieve and lose shine. Also these rays cause the shining Suryakantha stones melt and emit fire, as if welcoming Surya. The Udayagiri stones look as if wet with blood on the wings of mountains having been cut off (by Indra in earlier times). May these intense rays of the copper red Surya remove your sins. (5)

Surya, with his hot rays, cures those suffering from severe illnesses like leprosy with wounds in nose, hands and feet, and loss of limbs, and making indistinct sounds and making deep sigh of grief, and restores them to normal health with complete limbs by removing their sins. Surya also relieves people of their mental sicknesses haunting them. Surya shows enormous compassion and continuous will to help the afflicted. May Surya, who is worshipped by groups of Siddhas through offerings of Argya, shower his sin-destroying rays quickly. (6)

Surya's rays assume at the beginning the state of Vamana, i.e. of short reach; later they expand and occupy the sky, the intermediate regions and fill all the ten directions, rescuing them from darkness, as Trivikrama saves Swarga from the jaws of Bali, the enemy of Devas. Thus Surya surpasses and laughs off Vishnu. May the rays of that Surya, who rides on green horses, remove all your miseries. (7)

Surya's rays confer splendid overflowing redness on Aruna, the charioteer. When the horses raise their heads, the rays look like the shine of red blood oozing out of the horses' mouths in the chariot, wounded by the bridle. They shower redness on the tops of the peaks of hills and look like crowns. May these expanding rays in the sky heralding the beginning of day bestow happiness on you. (8)

Surya's rays, in common with cows, bestow happiness on people by absorbing and discharging water (milk) at suitable times. In the forenoon Surya spreads his rays in various directions and recedes by evening. (Cows also give milk in morning and evening and graze in the forenoon and rest by evening.) May Surya's resplendent rays, the boat for fording people across the ocean of fear of Samsara causing long periods of misery, generate Supreme and unlimited love in the pure people. (9)

Surya's rays bestow Gnana, which is the only source of destruction of the bondage of Samsara, on those who fold their hands on their heads in prayer during Sandhya times, like fulfilling the wishes of masses of lotuses. May those rays become the effective Kalpaka trees for the huge masses of prayers in your minds and destroy your sins. (10)

Surya's rays become hand holding support and offer wealth at times of distress; they are the unique lamps for perceiving Truth and are the path leading to Amaravati, the city of Indra, the lord of Devas; they are the cane striking the troubles entering the bodies of Yogis, who

are intent on proceeding to Moksha. May the intense rays of Surya, which offer happiness during the onset of day, save you from sins. (11)

At the beginning Surya's rays act like the crest-ornament for the mountain, Udayagiri in the east for a few moments. They shower the women , i.e. directions with profuse Gorochana (bright yellow pigment) mixed waters. Chakravaka birds worship the rays with wide open eyes with great love (on being able to see their beloveds after a night of blindness). May the rays fulfill your ever new desires suitably. (12)

Surya is one glorious light; he is two eyes (for us) in all three worlds; he is praised by the four faced Brahma (seated in lotus); he is one of the five elements (Agni); he takes different forms in the six seasons; he is worshipped by Devas and the seven great Rishis and the eight directions; he attains novelty (being nava- nava also means nine) in the early morning. May the ten hundreds (thousands) of rays bestow auspiciousness. (13)

The poet brings out the glory of thousands of rays of Surya in terms of numbers one to ten in a masterful manner.

Surya's rays feel as if exhausted by constant movement and also as if dried by their own heat. As if roasted further in forest fires in summer, they drink water from earth in plenty and give out those waters during rainy season as if suffering from dropsy. Hence during winter the rays lose their intensity (vitality). May these rays destroy all inauspiciousness of yours. (14)

Surya's rays bestow on his wives, which are directions, very enchanting and sweet state. Thus happy, Surya is decorated with a black patch at Sunrise. His lotus like face gradually blossoms in joy and the black patch, which is like his moustache, also grows. May these rays remove your blemishes and confer happiness on you. (15)

On seeing rising Surya's radiance, Shiva, whose banner is bull, suspects that the shine of the moon on his head would be eliminated. Brahma is happy on Sunrise with the blossoming of his lotus seat (thus giving him a comfortable seat in the middle of the lotus). Krishna is afraid that Sun's rays would destroy his black form (like darkness). Shiva, Brahma and Vishnu praise Surya out of anxiety, happiness and fear. May the radiance of rising Surya's rays protect you. (16)

Surya's thousand rays render the sky wide and expanded, the ten directions lengthy, the oceans going inwards from their shores, and enlarge the vision of the various mountains, cities, trees etc. dotting the vast earth. At Sunrise the lotus pond takes a deep breath of relief and the world wakes up. May the rays destroy quickly your sins. (17)

Surya is free from setting or rising. He is capable of keeping his radiance everlasting and indestructible. Even being located in one place, he destroys darkness in the entire universe, like a lamp inside a house. He appears to move around the three worlds, thus lighting up knowledge of directions and time. May the rise of the intense rays of Surya rising in the quarter of Indra, i.e. east, bestow auspiciousness on you. (18)

The massive rays of Surya do not enter Nagaloka (Patala) out of compassion for serpents, who are soft like the lotus stem. Also they do not light up the other side of Lokaloka Parvata just to keep the meaning of its name intact. (Loka means that which is seen and Aloka means that which is not seen). They, out of their own volition, have limited their extent of sweep in the limits of sky owing to fear of breaking the upper boundary of Brahmanda. May those rays protect you. (19)

Under the progression of Surya's rays, it is not only day time that does not become black . Once darkness departs (on Sunrise), even the corner of the world becomes white. The snowy mountain (Himachala) does not melt, but the moon disappears. The hands of Siddhas fold up in worship, also the growth of lily kingdom folds up. May the morning Surya, who can be seen, bestow on you more than what you desire. (20)

Surya's brilliance does not take away the radiance of lotuses, on the other hand it increases their enchantment. It does not brook the radiance of stars (Tara), it always masks their shine. But in the case of pupils of our eyes (also called Tara, powered by Suryadevata), Surya always makes them shine. Our eyes can give us only a minute because they are closed immediately by the eyelashes, but Surya gives us an entire daytime. May such brilliance of Surya, which is the unique eye of the three worlds, destroy all your sins. (21)

Surya crosses the sky with great speed as if he wishes to touch the very cool dew waters of the night. Is he spreading his rays quickly in the eight directions for making the lotuses, which are at the tip of the trunks of elephants of the right quarters, bloom. Is Surya very quickly crossing the sky, which is indeed Vishnu's foot, because of shyness born out of

honour? May the effulgence of Surya burn away your sins. (22)

The wind, which can relentlessly break even mountains at the close of Kalpa, cannot disturb Surya (whereas oil lamp gets extinguished at the onset of wind).
In Surya's expanding effulgence, there is no dark lampblack unlike oil lamp. Light comes from Patanga (Surya), but unlike Patanga (the firefly), it does not lose its glow. May the light of Surya, the lamp for all islands (earth), bring you comfort. (23)

Surya's rays extend with same intensity in all directions (ఆశా) at Sunrise as well as Sunset; but our desires (ఆశా) in comparison, though extensive, keep reducing in intensity as they multiply. Surya never encounters any darkness in any corner; but our desires (రుచి) are laced with darkness of untruth and trickery. May Surya's radiance (రుచి) bestow on you fulfilment of your desires.(24)

Surya's rays conquer the light of stars (Tara) forcefully. (Guha, Shiva's son, conquered Tarakasura with his weapon of Shakti). They surpass Agni (శిఖిహ్నానం) shining like Chandra, sportingly. (Guha rides peacock - శిఖిహ్నానం with its shining moonshine like features as his vehicle). Surya gives the power of seeing to our eyes even in darkness (Andha). Guha pleases Shiva, the destroyer of Andhaka Asura. May the rising Surya bestow on you limitless splendour like another Guha. (25).

At Sunrise the setting Chandra's left over white shine can still be seen. Similarly the remnant of black coloured darkness is also there. The yellow coloured fragrant pollen dust from the just blossoming lotuses spreads in different directions. Then there is the red colour of the skyline of the east. Surya thus paints a multi coloured canvas in the entire world at Sunrise. May this Surya's brilliance grant your eyes unparalleled joy. (26)

Is the red colour at Sunrise due to the dust from Padmaraga (ruby) stones as the Sun travels across Sumeru mountain? Or is it because of the saffron coloured banner in Surya's chariot? Or is it the red colour of the madder in the plumes of the horses in his chariot? May Surya's radiance at dawn giving rise to such doubts in people's minds destroy your sins. (27)

Surya, who has just dawned, is not hot, nor has he exhibited his full form, but has pushed the night behind, the brilliance is yet to spread. May Surya's effulgence, spreading with a strong will from the skies to all directions, not rest till your desires are fulfilled. (28)

Surya's light is twofold, the exterior and the interior. The exterior is terribly hot, the interior is the cause of Moksha (refer to Gayatri mantra's bharga); it is all pervading, yet atomic; it is directly visible to eyes, but yet indirect (subtle); it is conducive to welfare here, but also hereafter; it is short-lived as well as eternal; it is well known to all in the world, but only a few yogis know the truth of it. May that Surya of twofold Light protect your exterior as well as interior. (29)

Gems shed lustre, when they become ornaments, given the use. Agni burns wood etc. Moon bestows joy by its coolness. Surya is the ornament of all the three worlds, it burns away sins and, by causing rains, it quickly generates much pleasure. Thus Surya, being one, does the work of many. May that unique effulgence of Surya protect you. (30)

The serpent of night has swallowed the world. Eyes are closed; ears have lost hearing; tongue has lost taste; the sense of smell is gone; the skin is incapable of its function, touch; mind is defunct; breath alone exists; lying on ground, the limbs are dysfunctional. The medicine of the rising Surya's glory raises the world from stupor. May it remove the ills of yours. (31)

At Sunrise, Surya removes the dew waters of the night; the Siddha medicine of collyrium stops the watering of eyes afflicted with eye disease. The redness of the morning associated with dawn is gradually removed with Sunrise; the redness of eyes and other irritations are removed with anointing of the Siddha medicine; clear vision ensues. The eye of the three worlds, Surya gives pleasant vision and is thus another ancient Siddha medicine for the eyes. May Surya kill quickly all your affliction. (32)

The rising Surya's radiance disgraces Indra, the killer of Jambhasura, in the eastern quarter, of which Indra is the lord. The red colour disgraces the whiteness of the moon. It makes lotuses gradually yawn while getting up from sleep, i.e. the lotuses blossom. Surya's radiance is ornament of the three worlds. May it cause your increased glory. (33)

The woman of night was eager to grow the tree of daytime in the garden of Udayagiri. She poured the water of Amrita from the pot of Chandra. As a result the seed of the tree of daytime grew into a tender sprout of red coral like hue (Surya). May the rays of the rising Surya, which shines like the tender sprout bring you much happiness. (34)

At Sunrise, Aruna's radiance is driving away darkness; there is redness like the shine of corals with a little bit of darkness still around. The shine of the star-gems is also

intermittent. The submarine fire exposes the radiance of the gems at the ocean base without any accompanying darkness in the absence of the reclining Vishnu. May this unparalleled fire of Surya in the east burn away your sins. (35)

At Sunrise, the entire world regains youth as it were. Surya is praised by Gandharvas through musical prose and poetry accompanied by musical instruments of different types (operated by fingers of hand) and by Munis who are knowers of Vedas like Narada and others. May that Surya's radiance destroy your sins. (36)

At Sunrise the moonstones stop dissolving under moon's rays; the light from stars in the sky starts diminishing; moon's shine is gone; the herbs which sprout in night have faded; the light from Udayagiri has started appearing. May this morning's radiance protect you. (37)

With the first rays of Surya, the sprouts of trees in the forest have acquired youth again; the sunlight goes into the crevices and exposes their depth. Like a female friend of that light, the pollens of lotuses emerge and shine. May the first light of Surya along with the female friend remove all negativity and lack of yours. (38)

With the initial light of Surya, lotuses blossom; the lotus ponds are therefore beautiful; the pond is not heated up and subjected to any trouble. Similarly it provides enough light for us to see, but it does not affect our vision. Surya rising from Udayagiri purifies that mountain first, followed by the sky and the eight quarters. May Surya's initial light, drawing praise, destroy your sins. (39)

If Brihaspati, the Guru of Devas, were to narrate the account of Surya, he is capable of teaching only the hard headed Indra, who breaks mountains. If we were to consider Brahma, his four mouths chant the same Veda in four different ways. He cannot chant the account of Surya without verbal blemish properly. The first light of Surya alone can describe the account of Surya. May that first light grow your intellect. (40)

It is only owing to a small part of the rising Surya's red brilliance in the morning that the following exhibit effulgent redness: the metals on the peaks of mountains, the tender shoots in trees, the heaps of corals in the ocean, the vermillion powders on the heads of the elephants of quarters, the golden blocks shining in the sky on the peaks of the Meru mountain. May that Surya's brilliance bestow auspiciousness on you. Translation (Copyright) by PR Kannan (41)

There is Lakshmi manifesting in the rising Surya. Chandra has set in the setting mountain, i.e. Shiva's head; the Kalakuta poison of darkness has been drunk. The rays of Surya look like the red tender shoots of Parijata tree (which also emerged from the Milk Ocean during churning). Then Lakshmi, i.e. Surya's rays, red coloured, wearing yellow attire, are seen in the blossoming lotuses much like Lakshmi, the consort of Vishnu. May that Lakshmi bring you prosperity. (42)ù

This Lakshmi i.e. Surya's light, unlike the other Lakshmi, Vishnu's consort, does not have ocean as place of birth; there are no siblings like Koustubha etc.; there are no lotuses in her hands; her abode is not Vishnu's (enemy of Narakasura) chest; of the form of brilliance, she maintains order in all three worlds (time control and hence conduct of rituals of dharma) (unlike the other Lakshmi who puffs up the pride of those who possess wealth and hence violate dharma). May this Lakshmi emerging from the hot effulgent orb of Surya bestow prosperity on you. (43)

Thus ends the description of Effulgence.

Now description of chariot horses.

As the horses of Surya's chariot go energetically jumping, Vayu's thought that the charioteer Aruna is lame and hence the chariot would not move fast went haywire. As Meru mountain is laid with gold blocks, no dust is raised. The Sunstones on both sides of the chariot's track are fired up and thus mark the path, though there is no other guide for the horses. May the rising Surya's rays protect you. (44)

The seven horses have their backs burnt by the hot rays of Surya falling on them from so near. They are thirsty and exhausted after traversing the three worlds in one day and pant heavily. They bend down with extended necks in order to drink the waters of Akasaganga. May those horses quickly remove all your negativities. (45)

The horses encounter the crystal rocks on the peaks of Meru mountain and looking at their reflected images in them, leap fast. When they see ruby rocks next, the sky becomes red by the reflected light and the horses think it is Sunset time. The horses then come across emerald rocks; the horses, also of green colour, are not seen; the charioteer is also exhausted. The horses keep moving on the path familiar to them owing to their daily travel. May the horses protect you. (46)

The horses move on happily pulled up by Aruna, the chrioteer, the elder brother of Garuda, the enemy of serpents. Similarly Yamuna river flows happily, pulled to new path by Balarama, the elder brother of Krishna, the subduer of Kaliya, the serpent. The horses gallop fast surpassing the flow of Akashaganga river, with the shadow of their gr colour lengthening, and frothing at the mouth. Yamuna flows in high speed, surpassing Ganga, with green shine and full of foam. Like Yamuna (Tapani, the daughter of Surya), may the row of horses of Surya (Tapani) destroy your miseries. (47)

As the chariot moves along Sumeru mountain, the groups of Devas worship Surya and bow their heads. The Kinnara (horse faced) women, emerging at that time from the caves of the mountain, bow their heads in bashfulness on seeing the horses of the chariot. The horses slow down and start looking backwards. The charioteer gets angry and reins in the horses, which are non-uniform and which uniformly make the neighing sound. May the neighing sound destroy your sins. (48)

The horses appear as if flying in the sky, making the clouds, which look like wings, tremble. Similarly when the green parrots on the branches of the tall trees fly, the clouds appear as if they are the green wings of the parrots. Like the red coloured beaks of the parrots, the horses have mouths red with blood oozing from the tight leashes. May the horses looking like the parrots bestow prosperity on you.(49)
Thus ends the description of the horses of the chariot.

Now description of Aruna the charioteer

In the morning Aruna the charioter, like a stage manager, in the stage of the peak of Sumeru mountain, slides the curtain of night and makes a splendid appearance. He takes the stars as flowers in his hands and performs the ritual offering at the beginning of the drama. He starts the 'Mahanatika' , the great drama of going round this expansive universe in four 'yamas' like the four parts of a Mahanatika. May that Aruna protect you. Translation (Copyright) by PR Kannan (50)

Aruna is the propeller of the best horses, driving them fast. Garuda, his younger brother carries Hari and flies fast, flapping his wings (pakshapata). Aruna has equal vision, no favoritism (pakshapata). Both have equal radiance and carry Devatas who are the sole witness of all actions of beings. Garuda is the head of birds; Aruna is elder to him. Garuda is

the enemy of serpents which hear through their eyes. Aruna, who is lame, surpasses Garuda. He is the treasure of the universe and of all glories. He is ever new. May he destroy your sins. (51)

Aruna is offered Arghya in the sky with humility from distance by groups of Siddhas. He feels chill having drunk the moon’s rays showering snowy waters in the morning. Heating up his body from behind by Surya and lighting up the directions in front, he shines like a man warming up in the fire of firewood in front with Sun at the back. May that charioteer of Surya help you in extraordinary ways. (52)

Surya respects Aruna as his equal. Surya lets out his rays (రశ్మి) in the morning and shrinks them in the evening. Aruna loosens the reins (రశ్మి) on his horses in the morning and tightens them in the evening. Surya’s glory is well known through his praises (స్తోత్ర), whereas Aruna is well known for employing his goad (తోత్ర) on his horses. Surya is keen on travelling constantly across the sky (హరిపద); Aruna is constantly attentive to the horses’ stride (హరిపద). Surya surpasses Chandra, the head of stars (ద్విజ); Aruna is elder to Garuda, the head of birds (ద్విజ). May that Aruna protect you. (53)

Aruna’s radiance appears as if it is that of the axe felling the ’shyama’ plant of night; or is it the flame of fire for the forest of darkness; or is it the extended hands of Aruna for catching the group of planets in the front; or is it the dividing line between the earth and the sky, which appears undivided in the night; or is it Brahma waking up the universe from the sleep of ignorance. May that guide of the horses of Surya destroy all your miseries. (54)

Aruna is like wind ahead of rains in the rainy season; like smoke before fire is obtained (from Arani sticks); like Pranava, the purifying mantra of the Vedas, at the beginning of creation of the universe. The sound of the chariot of Aruna is like the joyful sound of Nandi (on his Maddala) happily heralding the Sandhya Tandava of Shiva, the enemy of Manmatha. Surya is like the rains, the fire, the created universe, and the dance of Shiva, which follow the wind, the smoke, the Pranava and the drum sound of Nandi. May that Aruna, the son of Vinata, bestow joy on you. (55)

In the valleys, shining like molten gold, of Meru mountain, the head of the seven Kula mountains, the green emerald coloured horses pull the chariot. Aruna, the ruby coloured charioteer, the elder brother of Garuda, the enemy of serpents, who are Kadru’s offspring,

is like a splendid ornament against this green background. May Aruna remove your sins quickly. (56)

Aruna is like Surya's gatekeeper. Surya is the head of the world and his palace is the world, where seven enclosures, i.e. Kula mountains are situated. As Surya approaches his royal court, Aruna, like a gatekeeper, with staff in hand, guides him as he tackles the seven horses. He drives away the darkness, which is like ordinary people on the king's way and introduces the peaks of the seven Kula mountains like kings to Surya (his radiance) who gifts, as it were, those regions to those kings. May that gatekeeper Aruna protect you. (57)

Surya tells Aruna: O Aruna, do not grab the rope (Pasa) of Varuna for using as rein for the horses. Thinking that my chariot cannot run on one wheel, do not aspire for the Chakra of Vishnu. Do you like to put Uchchaisravas, the horse of Indra, the enemy of Vritrasura, as the eighth horse in my chariot? No need. I like to be of help to the world without seeking others' help. May Aruna, thus instructed by Surya, protect you. (58)

Aruna addresses the eight chiefs of quarters: Indra, with your (thousand) lotus eyes blossoming, you shine; Agni, your shine is now reduced; Yama, salute your father (Surya) and lead your buffalo vehicle away from the horses; Nirruti, Rakshasas should be vigilant; Varuna, bathe the seven horses; Vayu, attain proper speed; Kubera, that you are protecting wealth properly has been intimated; Isana (Sarva), my salutations to you. May Aruna, who is advancing, talking to the Lokapalas thus, protect you. (59)

In comparison with a wayfarer in Sun, Aruna does not faint, is not overcome by exhaustion and does not suffer from dryness of mouth, though he is scorched by the hot rays of Surya. He travels across the three worlds and determines the path of Surya. He takes the shade near at hand of the row of horses, green like emerald, like resting in garden. May Aruna remove your miseries.

The horses, though strong-legged, stop for a while, being unable to extricate their hooves from the sandy banks of Akashaganga; also while crossing the caves of Mountain they get stuck: further on seeing the emerald stones scattered on the way, they mistake them for grass and halt. Aruna prods the horses by shouting 'Hum'. May Aruna protect you. (61)
Thus ends the description of Aruna

Now the description of Chariot

In the morning at Sunrise in Udayagiri, the horses push away the clouds with their large chests supported by the hooves of the rear legs in the front up position. In the absence of any object of friction on the path, the wheels of the chariot roll on without any noise. As the seat of the charioteer moves upwards owing to the horses' position, Aruna bends backwards to offer his respects to Surya. May the chariot appearing in the morning in the path of the sky bestow prosperity on you. (62)

Surya is determined to destroy darkness and is a master in that act with his thousands of rays. When such Surya sits in the chariot with his unmatched weight, there is no medium to travel carrying the weight other than the Vayu zone. The Vayumandala has seven divisions, ఆవహాః, ప్రవః, వివః, పరావహాః, సంవహాః, ఇద్వహాః, and పర్వహాః. Each of them gets exhausted by carrying the chariot and passes it on to the next section స్కన్ధ. (This is like men carrying weight on their shoulders స్కన్ధ by turns.) May the chariot of Surya destroy your sins. (63)

Chariot compared with Garuda. The images of serpents in the front of the chariot appear as if devouring the wind as it travels fast. The ropes tying the front beam to the rear appear like snakes in the mouth of Garuda. The dense clouds being shattered into two sections during the chariot movement appear like wings of Garuda. The speedy travel pleases Aruna. The chariot moves as willed by the horses (హారి); Garuda moves as willed by Hari (హారి). May the chariot destroy your sins. (64)

The chariot leaps across the long path of the three worlds in just one day. Is the chariot very light? But it crushes the heavy rocks of gems on the top of Meru mountain and scatters the powders. Further it goes on top of the highest peaks of Meru mountain and also on top of the Setting mountain Astadri which is low. May the chariot, whose movement is thus beyond our understanding, protect you. (65)

As the chariot starts with speed in the sky, the planets are scattered here and there by the cross beam. Chandra is moved up and down like in a cradle by the wind blowing across the banner tapestries. Rahu, who follows desirous of devouring Surya, is crushed by the wheels of the chariot. As the horses take deep breath, they create ripples in the flow of Akasaganga. May the chariot bestow auspiciousness on you. (66)

Siddha women worship the chariot during the three Sandhya times in the path of the sky.

They tie the sacred thread of protection on the axle and Mangalasutras on the yoke. They offer incense to the vertical support post and flowers at the front pole. They bathe the wheel with sandalwater. May that chariot of Surya remove your miseries. (67)

The dust of golden rocks on the Meru mountain broken by the hooves of the horses is scattered on the rut created by the wheel carrying the heavy load and running continuously. This rut is similar to the deep sandy beds of Akashaganga, dried up by the heat of Surya. May the rutty single path of the wheel of the chariot remove your sins. (68)

The line of Devas standing in worship itself forms the path of the chariot. The dust of stars getting crushed under the chariot wheel forms a wall of haze behind the chariot like on earth. May the chariot causing echo in the caves of Meru mountain of the neighing sound of the horses pulling the heavy chariot and the thundering sound of the chariot protect you. (69)

The row of vimanas of Devas, who desire to salute Surya happily and make effort, remains stagnant owing to the high speed of Surya's chariot; Devas are unable to salute. The chariot is speedy while crossing the sandy beds of Mandakini river; but slow while crossing the caves (houses) of Mandara mountain. May the chariot decorated with Mandara flowers bring you happiness. (70)

Devas worship the chariot parts with love and happiness every day. Vishnu praises the wheel; Indra, the horses; Shiva, the end of banners fixed on the yoke; Chandra, the lord of stars, the axle; Varuna, Aruna; Kubera, the end of the pole on front; Devas, the speed of the chariot. May the chariot of such glory protect you. (71)

Comparison of Surya's chariot with Mandara mountain. The chariot is tied up at the bottom by Aruna. Mandara mountain is tied round by Vasuki, the head of serpents. Both are highly worshipped by Siddhas, Sadhyas and Maruts at the foot. The chariot is pulled by strong horses with speed; the mountain is pulled by the lords Hari and Mahabali. The chariot churns the space of the sky, whereas the Mandara mountain churns the (Milk) ocean. The mountain caused Lakshmi to appear. May Surya's chariot, like Mandara mountain, of unparalleled glory, bestow wealth on you. (72)
Thus ends the description of Surya's chariot.

Now description of the orb.

The orb of Surya is the glorious cause of daytime; it is the collyrium for eyes, removing darkness (blindness). It is the gateway for Yogis attaining Mukti. It is the sole source of light for all the worlds. It is the receptacle of the nectarine essence of the earth and the basic cause of the waters of rains. May that perfect radiant orb of Iswara bestow auspiciousness on you. (73)

Sunrise grows the extent of time just as the sea waters grow on to the shores (at moonrise). The very little manifestation of Surya's rays hides the half- risen planets and stars. Like at the onset of spring season, the flowers blossom and people's minds are delighted. Surya is like an ornament to the peaks of Udayagiri and drives away darkness by force of his rays. May Surya remove your miseries. (74)

At Sunrise Udayagiri shines like molten gold studded with ruby gems. In the dark sky looking like cluster of bees, Surya appears like the filament of the blue lily flower. Surya also looks like the radiant gem at the head in the sky as well as symbol of the snake that is Time. May Surya's orb, the largest of planets in the universe and the greatest ornament in Space, protect you. (75)

When Surya rises, who is there to protect the (splendour of) stars; like dew drops, even the moon vanishes; the (third) eye (Agni) of Shiva, the enemy of Manmatha loses shine; so also the Koustubha gem on the chest of Vishnu, the enemy of Mura; Agni also loses radiance. May Surya's orb, which robs other luminous objects of their glory and destroys the darkness on earth as well as in the upper regions, purify you. (76)

As Surya's orb rises, we call that direction east. The time when Surya's orb shines, we call it daytime. Surya indeed protects the world; he is the very life of the world; he creates all necessities of the world and thus blesses the world. May that Surya's orb release you from this Samsara. (77)

At the close of Yugas, Surya's orb dries up the oceans and renders them into deserts. Further it causes huge and tall mountains to burst and turn into dust like 'sesame seed'. But, fearing the destruction of the world in an untimely manner, it does not exhibit its full potential in normal times and shows, out of compassion, a small part of its brilliance, just enough for the activities of the world. May that Surya's orb grant you happiness. (78)

The sky at Sunrise is like a pond in garden. Tearing the darkness of slush apart, the lotus of the bright Surya's orb blossoms. This lotus also attracts rows of honey- bees, which is Rahu, the shadow planet, which wishes to taste Surya. May that Surya's orb, like lotus, bestow auspiciousness on you. (79)

Surya as the eye of Shiva was hostile to Daksha and burnt Manmatha. But, when adored, Surya fulfills our desires. He is not harmed by Maruts; to Yogis, who have controlled their minds, he is the boat for travelling in the ocean of samsara. Though constantly on the move, he is free from tiresomeness and mental agitation and relieves people from perplexity (ignorance). Thus though his action is in contrast (at times) to his nature of work, he does good to the world. May that Surya protect you. (80)
Thus ends the description of Surya's orb.

Now description of Surya

At Sunrise, Siddhas praise Surya through hymns of Upanishadic truths; Devas praise through hymns as part of rituals like yagas laid down in Vedas and Shastras; Chaaranas through beautiful hymns of great poetry; Gandharvas through songs; heads of serpents again and again; Rakshasas by self-control; Sadhyas through Puja; great Munis worship with the greatest happiness in their minds; and great souls yearning for Moksha through Yoga. Thus praised by various groups according to their nature in the morning and worshipped by the entire universe, may Surya protect you. (81)

Surya goes round Meru mountain for testing the quality of gold in three ways, well established for gold testing - heating, breaking and rubbing. By going extremely close to the mountain, Surya subjects the gold to high heat. By the forceful beating of the gold by the hooves of the horses, the gold blocks get broken. Then the wheel of the chariot rolls continuously and rubs on the surface. May Surya, going round the golden Meru mountain, protect you. (82)

By Surya′s heat, the Akashaganga river has not dried up; on the other hand it shines with blossomed golden lotuses. The splendour of the celestial garden Nandana has not dwindled; in fact it is charming with flowers and shoots and is highly enjoyed by the Devas. The golden peaks of Meru mountain have not melted away; but they shine brilliantly. Surya thus renders his powerful brilliance into gentle shine out of compassion. May that Surya protect you. (83)

Surya is the cause of removal not only of darkness, but also of the sins of devotees. He causes not just the blossoming of lotuses, but also the awakening of Jnana in those who worship at his feet. He makes not just days, but also gets the highest attainment of Moksha to his devotees. Surya makes just one effort, i.e. rising in the east, but achieves enormous good for the entire universe. May that Surya protect you. (84)

When Surya goes to rise in other worlds, darkness spreads in all ten directions. The group of living beings, with grief, rolls on the ground and becomes actionless like a stone; goes to bed; even one's own body becomes unbearable; even the presence of vital air becomes suspect; the living beings feel very low owing to exhaustion with heavy breathing; they feel entirely helpless; they realise the significance of Surya. May that Surya protect you. (85)

Surya is determined to do good to the world and keeps roaming in the sky with that purpose. Even when people turn their sights away from him, unable to bear his radiance, Surya does not ignore them and cultivates their minds. When ordinary people shy away from Surya because of heat, Yogis perform austerities in that heat, controlling their minds and bodies. Surya grants them Liberation from Samsara. May that Surya, who improves the state of his worshippers, grant you all splendour. (86)

If Surya does not follow the rhythmic order of creation, the world will suffer. As Surya keeps moving among Rashis systematically, seasons do not fail; trees bear fruit at the right time; rains occur unfailingly; yagas are performed in time; Devas get satisfied; wind blows; stars shine brightly; the quarters are all peaceful; oceans do not cross their boundaries; mountains bear the earth. May Surya, who thus protects the rhythm of the creator and regulates other forces also, grant you splendour. (87)

Surya performs actions with great concern for the welfare of the three worlds. Shiva (wearing the elephant hide) therefore sports with Parvati in Kailasa, having been united with him in half the body; Vishnu, exhausted, sleeps on the serpent bed in the ocean without worry; Brahma engages himself in Yoga with mind- control. May Surya, who thus performs creation, protection and absorption, with the Tridevas losing all worry, protect you. (88)

Surya is indeed the form of the three Vedas and the indwelling Paramatma. The orb of Surya, which emits heat in the sky, is Rigveda. The rays creating brilliance are Samaveda. Paramatma, the indweller in Surya as atom is Yajurveda. One who understands this purport

and worships Surya, looks at Surya as the form of three Vedas. Though Surya is the cause of granting Swarga and Moksha, he does not undergo any change. May that Surya grant you all wealth. (89)

Surya is Ashtamurthy, like Shiva. He is the ground for light and heat; he is of the form of water by showering rains; he is wind, pleasing even to thought; he is Agni as he burns away sins and miseries; like yajamana in yaga, Surya determines and provides the needs of the world; he is merged in the sky; on full moon day, he joins the moon and enjoys; as Surya, he has Shiva's abode in himself. May Surya, who like Shiva, bears these eight forms, protect you. (90)

Surya shines like Vishnu. Lakshmi, who rises earlier, massages Vishnu's feet and reddens them; lotuses, which blossom just before Sunrise, add red luminescence to Surya's rays. Garuda, son of Vinata, carries Vishnu such that Vishnu does not experience discomfort in his thighs; Aruna who is without thighs and legs, drives the chariot bearing all the pain of keeping the horses under control. When Vishnu travels on Garuda, he is very fast and all the worlds down below are pushed back in a second; when Surya's chariot is drawn by horses so fast, the worlds are seen at a very long distance down below. Devas worship both Vishnu and Surya. May Surya, who is like another Vishnu, protect you. (91)

Surya has divided himself into two - one, Surya and the other, Brahma. Surya establishes the world of beings by showering rains initially; Brahma too created waters first, so says Veda. Surya accords glory to Udayachala, the great mountain; Brahma too created very high mountains called Kulachalas first for stability of the earth. Surya shines with unobstructed brilliance at a great height over the three worlds; Brahma also shines in Satyaloka above the three worlds. Surya spreads his rays in all four directions so that all can benefit instantly; Brahma too is pleased to bless in four directions with his four faces. Surya opens up the lotuses and exposes their beauty; Brahma is born in lotus and adds lustre to it. May Surya, who, like Brahma, is the repository of brilliance, protect you. (92)

When Surya rises in the east, if you stand with your back to the east, Surya blesses you to see mountains, ground and rivers in all ten directions beautifully; but Devendra with his thousand eyes, cannot enjoy such a sight in Devaloka. Surya, with his twelve manifestations, at the time of end of yugas, destroys the world. Aruna, the elder brother of Garuda, the eater

of serpents, drives the chariot as per the wishes of Surya. May Surya of such glory grant auspiciousness to you. (93)

When Surya goes to other worlds for protecting them, the sacred water bodies like lakes, rivers, ponds, streams, lotus ponds etc. become useless (as one has to bathe only during daytime for merit). Oceans also do not remove sins causing one to fear being dropped into the depths of Naraka. Even celestial rivers (like Ganga) do not destroy the sins of those who bathe in them. May Surya, the only cause of day (and thus the cause of removal of sins by bathing in sacred waters), grant you wellbeing. (94)

When Surya is away, the situation in all three worlds is same as what it is prior to creation- completely dark, nightly, as if dirtied by the mire of Patala; nothing can be identified, inferred; no characteristics can be established; as if in sleep. Surya is therefore like the creator. May such Surya protect you. (95)

When Surya sets in one Dvipa, in Astagiri, the same mountain becomes Udayagiri in another Dvipa. When moon shines brightly in one place in the night, the night becomes day of intense heat in another place. Place and time are under the complete control of Surya; they do not control him at all. Surya does good to the world by exercising control and causing the day. May Surya protect you. (96)

Surya's rays are not uniform. Some are intense. They devour, as it were, the planets going forward, like Shukra and Chandra. Some rays are full; some are brilliant in front end only; some are new and intense; some are slightly harsh. From Udayagiri the rays render the earth pinkish. As Surya at Sunrise liquefies the golden Meru mountain's hills by his high brilliance at close quarters, he renders the earth also golden. May that chief among planets, Surya, destroy your sins (like destroying forest). (97)

Indra and other Devas, like Surya, are the sons of Aditi. They are powerful and capable of destroying the enemies of Swarga and protecting all the three worlds. But they are not called Adityas. It is only Surya, who, by his extraordinary qualities, has earned and kept the name of Aditya. He is worshipped by all three worlds and all Devas and Munis. May that Surya grant you auspiciousness. (98)

The names given to Devas are without substance. Brahma is called the source of Samaveda; it is Surya's rays that are indeed the Samaveda. Vishnu, the enemy of Madhu, is known as

Ajita, the unconquerable (he was conquered by Jarasandha; also he won over Madhu and Kaitabha with Devi's blessings); Surya is indeed unconquerable; none won over him in a battle. Shiva is known as Shankara, whereas the real Shankara, the bestower of all good including Moksha is Surya. Yama is called Kala, Time, whereas it is Surya who determines time and Yama just acts according to that time. Kubera, the head of Alakapuri, is called ' Dhanada' the bestower of wealth; he is only the guardian of wealth.; it is Surya, who along with other planets decides about giving wealth to people. Agni is called 'Jatavedas', knower of all living beings; it is Surya who knows and is known to all beings. Devas have been given these names by chance, undeservingly. Surya, by his qualities, is indeed entitled to all these names. May that Surya protect you. (99)

Is Surya a Deva (as he is the form of all Devas); or is he a relative, who shows kindness to us; or a kind friend, do-gooder; or Acharya, who guides us on the right path; or protector; or the very eye of all of us; or lamp lighting the entire world; or Guru, to be worshipped; or father, life- giving; or the very life of all beings; or the seed of everything in the world; or the energy of all beings. Who can determine this? Surya is indeed the benefactor of all worlds at all times in all ways in all forms. With his thousands of rays, may Surya grant you all your wishes. (100)

phalashrutiH

For the welfare of the world, this Stotra of a hundred verses was written by Shri Mayurakavi with devotion. One, who reads this Stotra even once with concentration, will be rid of all sins and he will attain good health, good poetry, good intellect, unparalleled strength, brilliance, long life, lofty Vidya, wealth, fulfilment of all wishes, and good sons here by the grace of Surya. (101)

Thus ends Surya Satakam of Shri Mayurakavi.

REFERENCES:

(1) Suryashatakam, with Sanskrit Commentary by Tribhuvanapala,
Motilal Banarassidas (2003)

(2) Suryashatakam, with Sanskrit Commetary by Bhuvaneswar Kar,
and English meaning by Dr. Dinabandhu Kar, Hindi translation by
Dr Kamalalochan Kar, Chaukhamba Sanskrt Series (2004)

(3) Suryashatakam, Sanskrit and Tamil Commentary by N Srinivasan,

Thanjavur Saraswati Mahal Library Publication (2012).

Encoded and proofread by P. P. Narayanaswami swami at mun.ca, PSA Easwaran
Translation (Copyright) by PR Kannan

Suryashatakam with Translation
pdf was typeset on January 15, 2023

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*